

NATURA STOCZNI I SOLIDARNOSCI

STOCZNIA OD NOWA, gdańska część europejskiego projektu Memory of Water (2018-2020) to partycypacyjne miejskie laboratorium przestrzeni publicznej, w którym wszystkie strony zainteresowane procesem przekształceń dawnych terenów Stoczni Gdańskiej mogły się spotkać oraz swobodnie prezentować i omawiać alternatywne wizje przyszłości.

To publiczne i wizjonerskie myślenie wyrażone w zebranych przez nas „Marzeniach do Spełnienia” miało w dużym stopniu charakter ekologiczny. Także niektóre z realizowanych w ramach projektu interwencji artystycznych bezpośrednio nawiązywały do zielonego dziedzictwa tego miejsca. **Znalazło to swój strategiczny wyraz w sformułowanej przez nas misji: ekologiczne (z)rozumienie i wykorzystanie historycznej przeszłości terenów postoczniowych dla ich (wymarzonej) przyszłości. Uważamy, że w dotychczasowej filozofii i praktyce planowania przekształceń dawnych terenów Stoczni Gdańskiej, takie myślenie ma charakter wręcz przełomowy.** Ten swoisty reset oddaje zresztą bardzo dobrze tytuł naszego dialogicznego procesu „Stocznia od Nowa”.

Latem 2020 roku, przeprowadziliśmy serię czterech dyskusji pogłębiających wątki zawarte w marzeniach z kategorii ZIELEŃ I EKOLOGIA. W cyklu tym pt. „Miasto Naszych Marzeń: Natura Stoczni”, wspólnie z zainteresowanymi uczestni(cz)kami, zajęliśmy się zrozumieniem znaczeń i wartości najważniejszych elementów dziedzictwa kulturowego Stoczni Gdańskiej, a więc idei solidarności oraz przemysłowej produkcji, w celu ich wykorzystania do wyobrażenia sobie i zaplanowania ekologicznych form życia w przyszłej, nadwodnej dzielnicy Gdańska.

Zdaniem uczestników dyskusji, idea solidarności może być wciąż żywa i atrakcyjna, tylko trzeba w nią wlać nowe treści we współczesnych kontekstach. **Przekierowanie myślenia o znaczeniach solidarności w stronę ekologii pomaga uaktualnić tę ideę i nakierować ją na przyszłość. Według uczestników cyklu „Natura Stoczni”, idea solidarności wiąże się z wolnością, a ta z kolei z równością.** Takie wolnościowe rozumienie idei solidarności znalazło swój wyraz w ekologicznym myśleniu, że Natura powinna mieć również prawo samostanowienia (o sobie); mieć możliwość i swobodę (wyboru) oraz stać się równoprawnym podmiotem procesów decyzyjnych. To myślenie znalazło swe odbicie w koncepcji tzw. *wędrującego ogrodu*, w którym rośliny mają możliwość swobodnego kolonizowania, świadomie wybieranych przez siebie przestrzeni.

Przykładem metaforycznego przetłumaczenia i przekazania tak rozumianej idei solidarnościowej wolności, w konkretnych działaniach w przestrzeniach przyszłej dzielnicy, jest wspólna koncepcja Filipa Ignatowicza i Romana Sebastyańskiego **pozostawienia wybranego, postocznego obiektu wpływom Natury i jej swobodnego kolonizowania przez dzikie rośliny (tzw. rośliny ruderalne) oraz symbiotycznie z nimi związane gatunki zwierząt**. Koncepcja ta zakłada, że w dzielnicy, która tam teraz powstaje, rośliny uwolnione spod ludzkiej kontroli, czy regulacji, mogłyby metaforycznie komunikować, a tym samym również uczyć idei wolności, **jednocześnie przenosząc relacyjnie zaangażowanych odbiorców tej swoistej eko-artystycznej instalacji, w historyczny kontekst solidarnościowej wolności, wyrosłej w Stoczni, w sierpniu 1980 roku**.

Warto również zwrócić uwagę na swoisty, buntowniczy charakter tego spontanicznego (choć świadomego, racjonalnego) działania, manifestujący siłę naturalnego i swobodnego życia, przeciw ograniczającym je siłom mechanizacji, standaryzacji, czy regulacji. Przestrzeń stworzona w tym otwartym, naturalnie partycypacyjnym procesie, niesie jeszcze jedno ważne solidarnościowe przesłanie – możliwość identyfikacji z nim wszystkich jego użytkowników – w tym oczywiście (choć nie w szczególności) ludzi, którzy na równi z różnymi gatunkami roślin i zwierząt, będą mieli możliwość harmonijnego współ-uczestniczenia w tym fenomenalnym spektaklu wolnego i naturalnego życia.

Solidarność bowiem, polega na równości (traktowania, dostępu, uczestnictwa), bez wykluczania kogokolwiek – w tym również roślin i zwierząt (niehumanicznych mieszkańców miasta – używając określenia naszej Noblistki, Olgi Tokarczuk). W tym sensie, idea solidarności implikuje tradycyjnie-nowoczesne myślenie ekologiczne, jako pełne – holistyczne spojrzenie na rzeczywistość. Bazuje ono na otwartości, z jednoczesnym harmonijnym równoważeniem pragnień, interesów, postaw i tworzących je różnic. Myślenie solidarnościowe jest przeciwieństwem wykluczenia – w każdej formie – nie tylko wypierania z danej przestrzeni ludzi słabszych (np. biedniejszych) przez ludzi silniejszych (np. bogatszych) lecz również wypierania przez (silnych) ludzi z tej przestrzeni innych (słabszych) żyjących istot – roślin i zwierząt.

Zdaniem wszystkich uczestniczek/ków cyklu spotkań pt. „Natura Stoczni”, na terenach postoczniowych należy tworzyć **publiczne, niekomercyjne przestrzenie otwarte i przyjazne dla wszystkich żywych istot**. W wyniku tych dyskusji doszło do powstania w mediach społecznościowych nieformalnej grupy „Gdańsk Wszystkich Istot”. Jej celem jest sieciowa integracja aktywności wielu różnych rozproszonych grup aktywistów, zajmujących się uświadamianiem i uczulaniem ludzi, że nie są oni jedynymi mieszkańcami Gdańska, jak również wymiana informacji i doświadczeń oraz lobbowanie odpowiednich decyzji. Wyrażono nadzieję, że ta nowa dzielnica Gdańska, zbudowana w miejscu narodzin Solidarności będzie przykładem takiej swoistej, międzygatunkowej solidarności.

Pomysł na **odtworzenie, czy też zrewitalizowanie otwartej parkowej przestrzeni, harmonijnie integrującej nie tylko różne żywe istoty i ich różnorodne typy aktywności, lecz również poprzemysłowe tereny dawnej Stoczni Gdańskiej z resztą miasta**, przedstawiła Anna

Goleźdinowska. Jej zdaniem, bardzo atrakcyjne tereny Parku Steffensów oraz Wielkiej Alei Lipowej – wykluczone obecnie z publicznych przestrzeni miasta i Stoczni, poprzez infrastrukturę Alei Zwycięstwa i torów kolejowych – stanowią ogromny i niewykorzystany potencjał o charakterze ekologicznym. We wspólnej dyskusji pojawiła się koncepcja ich włączenia w przestrzeń nowej dzielnicy, przy jednoczesnej integracji w resztę śródmieścia, za pomocą dwóch istniejących kładek pieszych nad torami (tzw. „żółtego mostu” w rejonie Bramy Oliwskiej oraz w rejonie przystanku SKM Gdańsk-Stocznia) oraz przynajmniej jeszcze jednej, na północnym krańcu Parku Steffensów. Kładki te, uzupełnione o możliwości komunikacji rowerowej, mogły być dodatkowo wzbogacone o różne elementy roślinności, stanowiąc swoiste płynne przedłużenie terenów zielonych Parku i Alei Lipowej.

Według Kamili Chomicz, **w tym historycznym miejscu, dedykowanym przemysłowej produkcji, Natura może nas (ludzi) metaforycznie uczyć również solidarnościowej współpracy.** Wskazała przykłady społecznych owadów (pszczoły miodne, mrówki itp.), które tworzą dobrze zorganizowane „zakłady produkcyjne”, jak również istniejące w Naturze przykłady współpracy, pomimo różnic, np. gatunkowych (np. niektórych gatunków grzybów i drzew – *mikozyza*). Według niej, można by na terenie dawnej, przemysłowej Stoczni, stworzyć place zabaw dla dzieci, inspirowane solidarnościowymi zachowaniami stadnych zwierząt, które uczą współpracy, wspierania się wzajemnie, dzielenia się (np. informacjami / doświadczeniami itp.).

Innym pomysłem, bazującym na idei wspólnej, solidarnościowej produkcji (w tym przypadku żywności) jest „Ogród Solidarności”, który przedstawiła jego autorka - Agnieszka Wołodźko. Jego istotą jest **wspólne, partycypacyjne założenie i uprawianie warzyw i owoców na dawnym terenie Stoczni, jak również dzielenie się plonami ze wszystkimi chętnymi i potrzebującymi.** Jej zdaniem, to działanie ma szansę na przeciwdziałanie negatywnym przekształceniom tych terenów, które mogą wykluczyć z nich dawnych Stoczniowców i ich rodziny, jak również ludzi biedniejszych i słabszych. Byłoby to również otwarte miejsce integracji różnych grup wiekowych, zainteresowanych wspólnym ogrodnictwem.

Mamy nadzieję, że nasze wnioski dotyczące zwłaszcza reinterpretacji roli fauny i flory w przeszłym i obecnym rozwoju gdańskich terenów postoczniowych będą miały wpływ na większe uznanie potencjału zielonego dziedzictwa dla rozwoju historycznych, postindustrialnych frontów wodnych także w innych miastach europejskich. Wierzymy, że zasialiśmy ziarno zmian*...

Oprac. *Roman Sebastyański*

*Por. interwencja artystyczna „Seed change” zaprezentowana na gdańskiej edycji MoW w 2019 roku przez Mary Conroy z Irlandii.

STOCZNIA OD NOWA

Cykl „Natura Stoczni”(czerwiec – wrzesień 2020 r.) jako podsumownie serii City Labs STOCZNIA OD NOWA , w ramach projektu „Memory of Water”.

Organizator: Nadbałtyckie Centrum Kultury w Gdańsku

Prowadzenie: Roman Sebastyański, kurator procesu STOCZNIA OD NOWA (University of the West of Scotland)

Podczas kolejnych spotkań gościliśmy: Filipa Ignatowicza, artystę multimedialnego i reżysera, Agnieszkę Wołodźko, artystkę i kuratorkę sztuki. Kamilę Chomicz, biologkę i filmowca; Annę Gołędzinowską, urbanistkę oraz radną Miasta Gdańska.

Koordinacja: Magdalena Zakrzewska-Duda we współpracy z Katarzyną Szewciów

Produkcja podcastów: Łukasz Dąbrowski, Radosław Jachimowicz

Posłuchaj podcastów: [„Miasto naszych marzeń: Natura stoczni”](#)

Oglądaj webinarium: [STOCZNIA OD NOWA – NATURA STOCZNI](#)

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

Partner Naukowy projektu MoW:

Partner Strategiczny MoW:

